

An analysis of the privacy statements of international academic libraries and a privacy statement for iran's academic libraries

Mehdi Rahmani^{1*}, Mitra Amjadi Sefidan²

1. Assistant Professor, Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran
2. MA of Knowledge and information science and epistemology, information management of academic libraries, head of the department of electronic information and resource circulation, Higher Institute of Education and Research, Management and Planning, Tehran, Iran

Article Info.

Received: 2022/06/30

Accepted: 2023/04/10

Abstract

Background and Objectives: The present study aimed to analyze the privacy statements of major academic universities around the world and offer a privacy statement for the users of Iran's academic libraries.

Methodology: The study was applied in terms of goals and a descriptive-survey study in terms of the implemented methodology. Concerning the detection of academic libraries with privacy statements (Question 1), privacy statements or information non-disclosure statements were extracted from the websites of the investigated academic libraries. Moreover, the "ask the librarian" sections of the websites were consulted to ask questions regarding the measures taken to safeguard their users' privacy, and the statements (if any) were obtained through various ways. Furthermore, to answer the second question (i.e., detecting the principles included in the privacy statements of academic libraries), the universities that had incorporated privacy statements into their websites were specified, and, then, their statements were investigated to extract the basic principles shared by the majority of the libraries. To answer the third question, a list consisting of various pieces of information collected from library users was prepared. Then, the Delphi method was utilized to select 12 librarians and specialists from the academic libraries and were given the prepared list. In the present study, the snowball sampling technique was implemented to select the participants, and the principal pieces of information obtained from library users and the reports offered by the system concerning the library users were specified. In the final stage, a users' information non-disclosure statement was developed according to the extracted information. The population of the study considered to develop a user information non-disclosure statement included 25 top academic universities according to the ranking system of academic libraries. The ranking was considered due to the fact that it considered the number of users and library audience important. Moreover, the reason for selecting 25 libraries was because of the significant difference

between ranks 25 and 26. It should be noted that most rankings initially introduce the top 25 universities, and the remaining ones are introduced later within more comprehensive lists.

Findings: The results of the study showed that out of the investigated 25 libraries, 22 academic libraries had uploaded user privacy statements on their websites, and the statement was available in various sections of the websites, including About us, Policies, Strategic plan, and, sometimes, at the bottom of the websites. Furthermore, the results indicated that the record-keeping criteria and introductions implemented in libraries were highly important. Moreover, the content of registration information and users' privacy concerning the content of their registration in the library ranked third, and the criteria concerning the statistics of using the library and users' views were less important than others (i.e., the libraries did not consider them parts of their users' privacy). Finally, the statements stated the time and reasons for disclosing user information and the violation of their users' privacy. The investigated statements announced that their users' information can be disclosed only by a court order; otherwise, information no piece of information regarded as the users' privacy would be handed over to anyone. In the end, the main sections that needed to be incorporated into a user information non-disclosure statement were investigated. The proposed privacy statement was made up of 10 main components, including the introduction, the purpose of offering the statement, users' search records, the records of using library systems, the records of using the library website, users' registration information, e-book download records, the records of borrowed library resources, the customization of services by users, and the cases of user information disclosure

Discussion: In general, libraries protect the privacy of user information as being an expert in library and information science is accompanied by a deep-rooted commitment to safeguard ethics and facilitate access to information. Discussions on safeguarding users' privacy can be traced to the protection of their personal information in libraries and their records in using a library. Based on professional attempts to illustrate libraries as the vanguards of protecting privacy, librarians need to view issues concerning privacy beyond their traditional definitions and, at any time, protect their users' private information eligible to the privacy principles and regulations of a library. The findings of the present study highlighted the importance of a clear privacy statement, and a privacy statement was proposed for Iran's academic libraries due to the lack of a strong statement to safeguard privacy in Iranian libraries.

Keywords: *Academic library, privacy, information non-disclosure, information security*

*Corresponding author: Email: M.Rahmani@edu.ui.ac.ir

How to Cite: Rahmani, M., & Amjadi Sefidan, M. (2023). An analysis of the privacy statements of international academic libraries and a privacy statement for iran's academic libraries. *Journal of Studies in Library and Information Science*, 15(2), 69-80.

فصلنامه

مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، سال ۱۵، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۲

مقاله پژوهشی

تحلیل بیانیه حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا و ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران

مهدی رحمانی^{۱*}، میترا امجدی سفیدان^۲

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
۲. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی - مدیریت اطلاعات کتابخانه‌های دانشگاهی، رئیس گروه اطلاعات الکترونیک و گردش منابع موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، تهران، ایران

اطلاعات مقاله

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۰۹

چکیده

هدف: ن هدف از پژوهش حاضر تحلیل بیانیه حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی برتر دنیا و ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بود.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش از نوع پژوهش‌های پیمایشی توصیفی بود. جامعه پژوهش شامل ۲۵ کتابخانه دانشگاهی برتر دنیا بر اساس رتبه‌بندی کتابخانه‌های دانشگاهی برتر دنیا (CWUR) بود.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که از میان ۲۵ کتابخانه مورد بررسی ۲۲ کتابخانه بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران را در وب‌سایت خود ارائه کرده بودند. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که معیارهای حفظ سوابق استفاده از کتابخانه و مقدمه بیانیه مهم‌ترین مؤلفه‌ها هستند که به معرفی کتابخانه و ارائه اهداف و وظایف کتابخانه می‌پردازد و در ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی از اهمیت بالایی برخوردار هستند. همچنین محفوظ نگه داشتن اطلاعات کاربران که در زمان ثبت نام در اختیار کتابخانه قرار می‌دهند نیز در رتبه سوم قرار داشت. اما آمار استفاده از کتابخانه و سوابق امانت منابع کتابخانه‌ای در میان مؤلفه‌های مورد بررسی از کمترین اهمیت برخوردار بودند.

نتیجه‌گیری: با توجه به اینکه بیش از ۸۸ درصد کتابخانه‌های مورد بررسی دارای بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران بودند بنابراین وجود بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی برتر دنیا از اهمیت بالایی برخوردار است. بنابراین برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران پیشنهادی ارائه شد. بیانیه ارائه شده دارای ده مؤلفه اصلی مقدمه، هدف از ارائه بیانیه، سوابق جستجوی کاربران، سوابق استفاده از سیستم‌های کتابخانه، سوابق استفاده از وب‌سایت کتابخانه، اطلاعات ثبت نام کاربر، سوابق دانلود کتب الکترونیک، سوابق امانت منابع کتابخانه‌های، شخصی سازی خدمات توسط کاربران و موارد ارائه اطلاعات است.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه دانشگاهی، حریم خصوصی، محرمانگی اطلاعات، امنیت اطلاعات

*نویسنده مسئول

ایمیل: M.Rahmani@edu.ui.ac.ir

استناد به این مقاله:

رحمانی، مهدی و امجدی سفیدان، میترا. (۱۴۰۲). تحلیل بیانیه حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا و ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران. *مطالعات کتابداری و علم اطلاعات*، ۱۵ (۲)، ۸۰-۶۹.

مقدمه و بیان مسئله

مؤسسات و سازمان‌ها برای پویایی و بقای خود نیازمند به تدوین و به‌کارگیری استانداردهای اخلاق حرفه‌ای هستند. حریم خصوصی (Privacy) کاربران یکی از مهم‌ترین مصادیق به‌کارگیری استانداردهای اخلاق حرفه‌ای است و به یکی از مفاهیم اصلی و مهم کلیه نظام‌های اطلاعاتی تبدیل شده است که ارتباط تنگاتنگی با شخصیت و کرامت انسانی دارد (Golizadeh, 2017). با توجه به گستردگی حوزه حریم خصوصی نمی‌توان تعریف درستی از حریم خصوصی ارائه کرد. به صورت کلی حریم خصوصی به معنای حوزه‌ای از زندگی افراد است که امکان تعرض به آن وجود ندارد (Aslani, 2005). به عبارت دیگر حریم خصوصی محدوده‌ای از زندگی افراد یا اطلاعات مربوط به افراد است که اصولاً و صرف نظر از هر گونه استثنای قانونی، از دسترسی دیگران به دور است و بدون رضایت شخص برای دیگران قابل دسترسی نیست. (Mohseni, 2010) بیان می‌کند که حریم خصوصی در فقه اسلامی تعبیر جامعی ندارد اما اسلام آن را به رسمیت شناخته و مورد حمایت قرار می‌دهد. با توجه به آموزه‌های اسلامی که بر فضیلت‌ها و ارزش‌های اخلاقی تأکید دارد حریم خصوصی از اهمیت بالایی در اسلام برخوردار است. حریم خصوصی متعلق به انسان است و کسی حق مداخله در آن ندارد (Ansari, 2007). در غرب نیز بر اهمیت حفظ حریم خصوصی تأکید شده است و پژوهشگران متعددی مبحث حریم خصوصی را مورد توجه قرار داده‌اند. Samuel & Louis (1890) اولین تعریف را از حریم خصوصی ارائه کردند. آن‌ها بیان کردند که حریم خصوصی به معنای حق خلوت است. حریم خصوصی نوشته‌ها، آثار معنوی، افکار و احساسات شخص را حمایت می‌کند و حق داشتن یک چارچوب بدون دخالت را به شخص می‌دهد تا گفته‌ها و فعالیت‌هایش در این چارچوب از تعرض دیگران محفوظ بماند (Mashhadhi & Mohammadlou, 2016). بنابراین حریم خصوصی را می‌توان از بنیادی‌ترین حقوق افراد معرفی کرد که شخصیت انسان با آن ارتباط تنگاتنگ دارد تا جایی که تعرض به حریم خصوصی افراد به معنای تعرض به شخص و احترام نگذاشتن به ارزش انسانی و شخصی افراد است (Ramsay, 2010). طبق آنچه گفته شد حریم خصوصی یکی از مهمترین حقوق اجتماعی افراد در هر جامعه‌ای است و هر گونه تعرض به این حقوق منجر به شکستن چارچوب و قواعد شخصی افراد خواهد شد. حریم خصوصی در کتابخانه‌ها نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. کتابخانه‌ها به عنوان یکی از مهمترین مراکز مراجع مدار با چالش‌هایی در زمینه حفظ حریم خصوصی مواجه هستند. علاوه بر اطلاعات شخصی و هویتی افراد ارائه اطلاعات در مورد انواع کتاب‌ها و علایق پژوهشی افراد نیز مصداق‌هایی از حقوق حریم خصوصی هستند. لذا کتابخانه‌ها نیز در این مسیر باید بتوانند قانونمند و براساس رعایت حقوق افراد عمل کنند.

حق بر حریم خصوصی در زمره مهم‌ترین حقوقی است که با کرامت انسان ارتباط مستقیم دارد. هدف حریم خصوصی تعالی شخصیت انسانی است. به صورت کلی حریم خصوصی با آزادی انسان و حق او برای تعیین سرنوشت خود ارتباط دارد. در اسلام نیز به اهمیت حریم خصوصی در آیات قرآن، سنت پیامبر اکرم و ائمه اطهار (ع) اشاره‌هایی شده است البته نه با عنوان حریم خصوصی بلکه تحت عناوین، حق آزادی از تجسس، یا حق برخورداری از اصل براءت و ... است (Ansari, 2007).

Seyyed Saadati (2013) حریم خصوصی را به چهار حوزه تقسیم کرده است. ۱. حریم اطلاعات که اطلاعات مشخصی نظیر اطلاعات مالی و پزشکی افراد را در بر می‌گیرد؛ ۲. حریم جسمانی که به حفاظت از جسم در مقابل آزمایش‌های ژنتیکی و مواردی از این دست مربوط می‌شود؛ ۳. حریم ارتباطات که امنیت ایمیل، تلفن‌ها، سوابق جستجو، سوابق استفاده از شبکه‌های اجتماعی و موارد ارتباطی را شامل می‌شود و ۴. حریم مکانی است که به اعمال مجموعه‌هایی از محدودیت‌ها و نظارت‌ها در محیط کار و زندگی افراد و اماکن عمومی مربوط می‌شود که در پژوهش حاضر بیشتر هدف نوع چهارم حریم خصوصی است.

مبانی نظری پژوهش

روت گوینس (Ruth Goesen) بیان می‌کند که حریم خصوصی یک فرد زمانی نقض می‌شود که سایرین بتوانند به راحتی به اطلاعاتی در مورد او دست پیدا کنند. او برای حریم خصوصی سه عنصر اصلی قائل است که شامل محرمانه بودن، ناشناس ماندن و تنهایی و خلوت است (Ansari, 2007). هر چه تعداد افرادی که از اطلاعات فرد آگاهی پیدا می‌کنند بیشتر باشند؛ به همان نسبت نقض حریم خصوصی وسیع‌تر خواهد شد.

کتابخانه‌ها براساس مفهوم آزادی و دسترسی آزاد به اطلاعات ساخته می‌شوند؛ بنابراین حریم خصوصی در کتابخانه‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است تا جایی که انجمن کتابداران آمریکا به حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌ها از لحاظ فکری و دسترسی آزاد به اطلاعات تاکید کرده و برای حفاظت از حریم خصوصی افراد نیز اصولی را تعیین کرده است. این اصول از اطلاعاتی که کاربر تمایلی به اشتراک آن با دیگران ندارد؛ حمایت می‌کند (Cotter & Diana Sasso, 2016). نظر به اهمیت حفظ حریم خصوصی کاربران در انواع کتابخانه‌ها از جمله کتابخانه‌های دانشگاهی به عنوان نهادهای حامی آزادی دانشجویان و پژوهشگران، باید کتابخانه‌ها تلاش کنند تا اطلاعات و سوابق کاربران را از تعرض در امان نگه دارند و همواره در حفظ آن کوشا باشند.

طبق بررسی‌های انجام گرفته در مورد حفظ حریم خصوصی افراد در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی پژوهش‌هایی انجام گرفته است از جمله (Noh 2014) در پژوهشی تحت عنوان "حریم خصوصی در کتابخانه‌های دیجیتال: تغییر دیدگاه کتابداران با آموزش" به بررسی تأثیر آموزش بر دیدگاه کتابداران در مورد حریم خصوصی پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که کتابداران شرکت‌کننده در دوره آموزشی بعد از دریافت آموزش نگرانی بیشتری در مورد حفظ حریم خصوصی داشتند و متوجه شدند که اطلاعات‌شان بیشتر در معرض خطر است بنابراین پیشنهاد کردند که حتماً برای کاربران نیز دوره آموزشی در مورد حریم خصوصی برگزار شود. (Azevedo Cunha & Itagiba 2016) در پژوهشی به بررسی چارچوب قانونی کشور برزیل در مورد حفظ حریم خصوصی افراد پرداختند. برای دستیابی به هدف خود به بررسی مقررات و قانون اساسی کشور برزیل در مورد حفظ حریم خصوصی افراد پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که قوانین حفظ حریم خصوصی به ویژه در مورد فضای مجازی به درستی رعایت نمی‌شوند و باید در قوانین بازنگری شود. (Shannon 2017) در پژوهشی تحت عنوان "آزادی فکری و حریم خصوصی در کتابخانه‌ها: بررسی دیدگاه رؤسای کتابخانه‌ها" به بررسی دیدگاه رؤسای کتابخانه‌های دانشگاهی در مورد آزادی فکری و حفظ حریم خصوصی کاربران کتابخانه پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان داد که روسا به بحث آزادی فکری و حفظ حریم خصوصی کاربران در کتابخانه اهمیت زیادی می‌دهند اما سیاست آزادی فکری و حفظ حریم خصوصی رسمی ندارند و از سیاست‌های آزادی فکری آمریکا استفاده می‌کنند. همچنین حقوق معنوی، حفظ حریم خصوصی و آزادی آکادمیک از مهم‌ترین نگرانی‌های روسا در کتابخانه‌های دانشگاهی بود.

بررسی پژوهش‌های انجام گرفته حاکی از آن است که در مورد حفظ حریم خصوصی کاربران و نگهداری و حفظ اطلاعات کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی تا کنون پژوهش خاصی در ایران صورت نگرفته است، در حالی که در خارج از ایران به بحث حفظ حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌ها بیشتر اهمیت داده شده است و پژوهش‌های متعددی در این زمینه انجام گرفته است که از آن جمله می‌توان به پژوهش (Shannon 2017) و (Noh 2014) اشاره کرد. با توجه به اهمیت وجود بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران و طبق بررسی‌های انجام گرفته در مورد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، در پژوهش حاضر در پی آن هستیم تا با بررسی بیانیه حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی برتر دنیا به ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بپردازیم.

با توجه به افزایش شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های ارتباطی امکان نقض حریم خصوصی کاربران بیش از پیش وجود دارد

و ممکن است که اطلاعات خصوصی افراد بدون رضایت آن‌ها با بیشترین سرعت و در کمترین زمان ممکن در اختیار افراد مختلف قرار گیرد. کتابخانه‌های دانشگاهی نیز از این قاعده مستثنی نیستند. در صورتی که کتابخانه نتواند اطلاعات خصوصی کاربران از جمله اطلاعات دانشجویی یا پرسنلی، اطلاعات شخصی، اطلاعات خانوادگی، اطلاعات مربوط به سکونت و سایر اطلاعات مهم کاربران را حفظ کند با چالش مواجه شده و اعتماد کاربران به خود را از دست می‌دهد. بنابراین کتابخانه‌های دانشگاهی برای مقابله با این مسائل و کسب اعتماد کاربران در حین ارائه خدمات باید بیانیه‌هایی برای حفظ حریم خصوصی کاربران تنظیم و ارائه کنند.

طبق بررسی‌های انجام گرفته بیشتر کتابخانه‌های دانشگاهی در خارج از ایران بخشی تحت عنوان بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران دارند که در آن به صورت واضح اطلاعاتی که مشمول این قانون هستند مشخص و موارد ارائه اطلاعات نیز بیان شده است. اما طبق بررسی‌های انجام گرفته در وب سایت کتابخانه‌های دانشگاهی در ایران بیانیه واضح و روشنی در مورد حفظ حریم خصوصی کاربران وجود ندارد، بنابر اهمیت وجود بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران، کتابخانه‌های دانشگاهی در ایران نیز باید بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران داشته باشند تا بتوانند در جلب اعتماد کاربران مؤثر عمل کنند. بنابراین هدف از پژوهش حاضر بررسی بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا و ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی افراد برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بود. بنابراین جهت دستیابی به اهداف پژوهش سؤال‌های زیر مطرح شد:

۱. کدام یک از کتابخانه‌های دانشگاهی مورد بررسی بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران دارند؟
۲. بیانیه حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا چه مؤلفه‌هایی دارد؟
۳. بیانیه پیشنهادی برای حفظ حریم خصوصی کاربران کتابخانه‌های دانشگاهی در ایران چه اصولی دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش از نوع پژوهش‌های توصیفی پیمایشی است. برای پاسخ به سؤال اول پژوهش در مورد شناسایی کتابخانه‌های دانشگاهی که بیانیه حفظ حریم خصوصی دارند، ابتدا با مراجعه به وب‌سایت کتابخانه‌های دانشگاهی مورد بررسی در صورت داشتن بیانیه حفظ حریم خصوصی یا بیانیه محرمانگی اطلاعات، بیانیه استخراج شد. علاوه بر این روش با مراجعه به بخش از کتابدار پیرس واقع در وب‌سایت کتابخانه در مورد بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران پرسش شد و در صورت وجود، بیانیه به طرق مختلف دریافت شد. برای پاسخگویی به سؤال دوم که در پی شناسایی اصول بیانیه حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی بود کتابخانه‌هایی که در مرحله اول بیانیه حفظ حریم خصوصی داشتند مشخص شدند و سپس بیانیه آن‌ها مورد بررسی قرار گرفت و اصول اساسی که در بیشتر کتابخانه‌ها مشترک بود استخراج شد. برای پاسخگویی به سؤال سوم پژوهش سیاهه‌ای متشکل از اطلاعات مختلفی که از کاربران توسط کتابخانه گردآوری می‌شود، تهیه شد. سپس با استفاده از تکنیک دلفی تعداد ۱۲ نفر از کتابداران و متخصصان کتابخانه‌های دانشگاهی انتخاب شدند و سیاهه تهیه شده در اختیار آن‌ها قرار گرفت. در پژوهش حاضر با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی افراد حاضر در پژوهش انتخاب شده و اطلاعات اصلی که از کاربران در اختیار کتابخانه‌ها قرار می‌گرفت و گزارش‌هایی که سیستم از عملکرد کاربران از کتابخانه ارائه می‌کند، مشخص شدند در مرحله آخر با توجه به نتایج به‌دست آمده بیانیه حفظ حریم خصوصی اطلاعات کاربران براساس اطلاعات استخراجی تدوین شد. جامعه پژوهش برای شناسایی بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران شامل ۲۵ کتابخانه دانشگاهی برتر براساس نظام رتبه‌بندی کتابخانه‌های دانشگاهی بود، علت انتخاب این رده‌بندی اهمیت آن به تعداد کاربران و تعداد مخاطبان کتابخانه بود؛ همچنین علت انتخاب تعداد ۲۵ کتابخانه به دلیل تفاوت معنادار

میان رتبه ۲۶ و ۲۵ بود؛ لازم به ذکر است که در بیشتر رتبه‌بندی‌ها در خبر اولیه بیست و پنج دانشگاه برتر معرفی می‌شوند و سایرین در لیست جامع تری ارائه می‌شوند. اسامی ۲۵ کتابخانه مورد بررسی در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. رتبه بندی ۲۵ کتابخانه برتر بر اساس رده‌بندی CWUR 2017

Table 1. Ranking of top 25 libraries based on CWUR 2017 ranking

رتبه جهانی	اسم دانشگاه	Institution	کشور	رتبه ملی
۱	دانشگاه هاروارد	Harvard University	ایالات متحده آمریکا	۱
۲	دانشگاه استنفورد	Stanford University	ایالات متحده آمریکا	۲
۳	دانشگاه ماساچوست	Massachusetts Institute of Technology	ایالات متحده آمریکا	۳
۴	دانشگاه کمبریج	University of Cambridge	انگلستان	۱
۵	دانشگاه آکسفورد	University of Oxford	انگلستان	۲
۶	دانشگاه کلمبیا	Columbia University	ایالات متحده آمریکا	۴
۷	دانشگاه کالیفرنیا	University of California, Berkeley	ایالات متحده آمریکا	۵
۸	دانشگاه شیکاگو	University of Chicago	ایالات متحده آمریکا	۶
۹	دانشگاه پرینستون	Princeton University	ایالات متحده آمریکا	۷
۱۰	دانشگاه یل	Yale University	ایالات متحده آمریکا	۸
۱۱	انستیتو تکنولوژی کالیفرنیا	California Institute of Technology	ایالات متحده آمریکا	۹
۱۲	دانشگاه کرنل	Cornell University	ایالات متحده آمریکا	۱۰
۱۳	دانشگاه توکیو	University of Tokyo	ژاپن	۱
۱۴	دانشگاه پنسیلوانیا	University of Pennsylvania	ایالات متحده آمریکا	۱۱
۱۵	دانشگاه کالیفرنیا، لوس آنجلس	University of California, Los Angeles	ایالات متحده آمریکا	۱۲
۱۶	دانشگاه جان هاپکینز	Johns Hopkins University	ایالات متحده آمریکا	۱۳
۱۷	دانشگاه نورث وسترن	Northwestern University	ایالات متحده آمریکا	۱۴
۱۸	دانشگاه کالیفرنیا، سن دیگو	University of California, San Diego	ایالات متحده آمریکا	۱۵
۱۹	دانشگاه نیویورک	New York University	ایالات متحده آمریکا	۱۶
۲۰	دانشگاه کالیفرنیا، سان فرانسیسکو	University of California, San Francisco	ایالات متحده آمریکا	۱۷
۲۱	دانشگاه کیتو	Kyoto University	ژاپن	۲
۲۲	دانشگاه میشیگان	University of Michigan	ایالات متحده آمریکا	۱۸
۲۳	دانشگاه ملی سئول	Seoul National University	کره جنوبی	۱
۲۴	انستیتو فدرال تکنولوژی زوریخ سوئیس	Swiss Federal Institute of Technology in Zurich	سوئیس	۱
۲۵	دانشگاه واشنگتن	University of Washington	ایالات متحده آمریکا	۱۹

یافته‌های پژوهش

هدف از پژوهش حاضر بررسی بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا و ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بود. بعد از استخراج بیانیه حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی برتر در مرحله دوم مؤلفه‌های اصلی بیانیه حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی استخراج شده و در نهایت براساس موقعیت کتابخانه‌های دانشگاهی ایران و وضعیت کشور بیانیه حفظ حریم خصوصی برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران ارائه شد. حاصل این بررسی، در قالب چارچوبی پیشنهادی برای بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران ارائه و ساختار و محتوای این قالب

تشریح شده است.

پرسش ۱: کدام کتابخانه‌های دانشگاهی مورد بررسی بیانیه حفظ حریم خصوصی دارند؟

سؤال اول پژوهش در پی این بود که مشخص کند کدام کتابخانه‌های دانشگاهی واقع در رده‌بندی برترین کتابخانه‌های دانشگاهی بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران دارند. پاسخ‌ها گردآوری و نتایج در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. وضعیت کتابخانه‌های دانشگاهی مورد بررسی برای داشتن بیانیه حفظ حریم خصوصی

Tab 2. The status of the university libraries examined for having a privacy statement

اسم دانشگاه	بیانیه حفظ حریم خصوصی دارد	بیانیه حفظ حریم خصوصی ندارد
Harvard University	*	
Stanford University	*	
Massachusetts Institute of Technology	*	
University of Cambridge	*	
University of Oxford	*	
Columbia University	*	
University of California, Berkeley	*	
University of Chicago	*	
Princeton University	*	
Yale University	*	
California Institute of Technology	*	
Cornell University	*	
University of Tokyo	*	
University of Pennsylvania	*	
University of California, Los Angeles	*	
Johns Hopkins University	*	
Northwestern University	*	
University of California, San Diego	*	
New York University	*	
University of California, San Francisco	*	
Kyoto University	*	
University of Michigan	*	
Seoul National University	*	
Swiss Federal Institute of Technology in Zurich	*	
University of Washington	*	
Total	۲۲	۳

همان‌طور که از جدول ۲ مشخص است از مجموع ۲۵ کتابخانه دانشگاهی مورد بررسی ۲۲ کتابخانه در وب‌سایت خود به ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران پرداخته‌اند و مواردی که کتابخانه موظف به حفظ حریم خصوصی و اطلاعات شخصی افراد است را ارائه نموده‌اند. همچنین نتایج نشان داد که تعداد ۳ کتابخانه دانشگاه توکیو، دانشگاه کیتو و انستیتو فدرال تکنولوژی زوریخ سوئیس بیانیه حفظ حریم خصوصی خود را بر روی سایت‌شان ارائه نکرده‌اند و بعد از انجام مکاتبه با کتابخانه پاسخی دریافت نشد؛ هر چند مسئول کتابخانه دانشگاه توکیو اعلام کرد که بیانیه‌ای برای حفظ حریم خصوصی دارند و از ارسال آن امتناع کرده و بیان کرد که بیانیه نسخه چاپی و قابل بررسی ندارد، بنابراین بیانیه حفظ حریم خصوصی سه کتابخانه فوق‌الذکر قابل بازیابی نبود.

پرسش ۲: بیانیه حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا چه مؤلفه‌هایی دارد؟

سؤال دوم پژوهش در پی شناسایی مؤلفه‌های اصلی بیانیه حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی برتر دنیا بود. جهت پاسخگویی به این سؤال بیانیه‌های حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی مورد بازبینی اولیه قرار گرفت و به شیوه اکتشافی، یک سیاهه واری از ساختار و محتوای ارائه شده در هر بخش از بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران این کتابخانه‌ها تهیه شد. این سیاهه، ملاک استخراج ساختار بیانیه حفظ حریم خصوصی قرار گرفت. برای تکمیل این سیاهه واری و اطمینان از جامعیت آن، حد اشباع در نظر گرفته شد. به این ترتیب که موارد یافت شده به صورت تک به تک مطالعه و بررسی شدند و ساختار این برنامه‌ها تحلیل شد. پس از بررسی ۲۲ بیانیه بازبینی شده و تحلیل محتوای آن‌ها مشخص شد که بیانیه‌ها از ساختار و محتوای مشابه برخوردار هستند و مورد دیگری برای افزودن به سیاهه واری یافت نشد. حاصل این مطالعه در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. معیارهای بیانیه حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌های دانشگاهی

Table 3. Privacy statement criteria of academic libraries

نام کتابخانه	مقدمه	هدف از بیانیه	سوابق جستجوی کاربران	سوابق استفاده از سیستم‌های کتابخانه	سوابق کاربرد در بخش مرجع	سوابق ایمیل و چت	سوابق استفاده از وب سایت	محتوای اطلاعات ثبت نام	آمار استفاده از کتابخانه	نظرات کاربران	سوابق دالود کتب الکترونیکی	سوابق بخش امنیت کتاب	کتابخانه توسط کاربران	سوابق مربوط به شخصی سازی خدمات	سوابق تأخیر در امانت و ...	موارد ارائه اطلاعات کاربران
Harvard University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Stanford University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Massachusetts Institute of Technology	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of Cambridge	-	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of Oxford	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Columbia University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of California, Berkeley	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of Chicago	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Princeton University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Yale University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
California Institute of Technology	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Cornell University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of Tokyo	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of Pennsylvania	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of California, Los Angeles	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Johns Hopkins University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Northwestern University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of California, San Diego	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
New York University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of California, San Francisco	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Kyoto University	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
University of Michigan	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Total	۲۱	۱۷	۱۹	۱۸	۵	۳	۲۱	۲۰	۱	۱	۷	۱۹	۱۸	۲	۱۸	۱۸

نگاهی اجمالی به فراوانی ساختار و محتوای بیانیه حفظ حریم خصوصی کتابخانه‌ها نشان می‌دهد که معیارهای حفظ سوابق

استفاده از وسایط کتابخانه و مقدمه از اهمیت بالایی برخوردار هستند. همچنین محتوای اطلاعات ثبت نام و حفظ حریم خصوصی کاربران در مورد محتوای ثبت نام در کتابخانه نیز در رتبه سوم قرار داشت. همانطور که در جدول ۲ مشخص است آمار استفاده از کتابخانه و نظرات کاربران اهمیت کمتری نسبت به سایر موارد دارند و بسیار کمتر جز حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی محسوب می‌شوند و به نوعی کتابخانه‌ها این مسائل را جز حریم خصوصی کاربران تلقی نکرده‌اند.

پرسش ۳: بیانیه پیشنهادی برای حفظ حریم خصوصی کاربران کتابخانه‌های دانشگاهی در ایران چه اصولی دارد؟

سؤال سوم پژوهش در پی ارائه بیانیه پیشنهادی حفظ حریم خصوصی کاربران برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بود. برای پاسخ‌گویی به سؤال سوم پژوهش نیز همان‌طور که قبلاً ذکر شد، بیانیه‌های حفظ حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفت و مؤلفه‌های اصلی آن استخراج شد. بیانیه پیشنهادی در شکل شماره یک ارائه شده است.

شکل ۱. مؤلفه‌های اصلی بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران کتابخانه‌های دانشگاهی

Figure 1. Main components of academic library user privacy statement

در شکل یک اصلی‌ترین مؤلفه‌های بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی ارائه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا و ارائه بیانیه حفظ حریم خصوصی برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بود. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که از میان ۲۵ کتابخانه مورد بررسی ۲۲ کتابخانه بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران را در وبسایت خود بارگزاری کرده بودند و این بیانیه در بخش‌های مختلف درباره ما، بخش سیاست‌ها و خط مشی کتابخانه، بخش برنامه راهبردی کتابخانه و در برخی کتابخانه‌ها در پایین هر صفحه از وبسایت کتابخانه بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران وجود داشت. وجود بیانیه حفظ حریم خصوصی در کتابخانه‌های مورد بررسی نشان از اهمیت این بیانیه و توجه کتابخانه‌های برتر دنیا به این مساله است. بیانیه حفظ حریم خصوصی به کاربران احساس امنیت و آرامش می‌دهد و کاربران با مشخص بودن راهبردهای کتابخانه در مورد اطلاعات‌شان می‌توانند راحت‌تر تصمیم بگیرند. همچنین با توجه به این که کتابخانه‌های مورد بررسی براساس تعداد کاربران رتبه‌بندی شده بودند، یکی از علل افزایش تعداد کاربران نیز می‌تواند وجود بیانیه حفظ حریم خصوصی و آزادی اطلاعاتی کاربران باشد.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد که معیارهای حفظ سوابق استفاده از کتابخانه و مقدمه از اهمیت بالایی برخوردار هستند. محتوای اطلاعات ثبت نام و حفظ حریم خصوصی کاربران در مورد محتوای ثبت نام در کتابخانه نیز در رتبه سوم قرار داشت و معیارهای آمار استفاده از کتابخانه و نظرات کاربران اهمیت کمتری نسبت به سایر موارد دارند و بسیار کمتر جز حریم خصوصی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی محسوب می‌شوند و به نوعی کتابخانه‌ها این مسائل را جز حریم خصوصی کاربران تلقی نکرده‌اند. بیانیه‌های مورد بررسی در پایان زمان و علل ارائه اطلاعات کاربران و نقض حریم خصوصی اطلاعات کاربران را بیان کرده بودند، در بیانیه‌های مورد بررسی ذکر شده بود که فقط زمانی که حکم دادگاه موجود باشد اطلاعات کاربران افشا می‌شود و در غیر این صورت اطلاعاتی که به عنوان حریم خصوصی کاربران شناخته می‌شوند به هیچ وجه در اختیار غیر قرار نمی‌گیرد.

در نهایت بخش‌های اصلی که باید در بیانیه حفظ حریم خصوصی کاربران موجود باشد ارائه شد. بیانیه حفظ حریم خصوصی پیشنهادی دارای ۱۰ مؤلفه اصلی مقدمه، هدف از ارائه بیانیه، سوابق جستجوی کاربران، سوابق استفاده از سیستم‌های کتابخانه، سوابق استفاده از وبسایت کتابخانه، اطلاعات ثبت نام کاربر، سوابق دانلود کتب الکترونیکی، سوابق امانت منابع کتابخانه‌های، شخصی سازی خدمات توسط کاربران و موارد ارائه اطلاعات است.

به صورت کلی، کتابخانه‌ها از محرمانه بودن اطلاعات کاربران محافظت می‌کنند چون حرفه کتابداری و اطلاع رسانی تعهدی طولانی برای حفظ اخلاق و تسهیل دسترسی به اطلاعات دارد.

بحث حفظ حریم خصوصی کاربران به حفظ اطلاعات شخصی آن‌ها در کتابخانه و سوابق استفاده از کتابخانه بر می‌گردد، با توجه به تلاش‌های حرفه‌ای که برای قرار دادن کتابخانه‌ها به عنوان حامیان حفظ حریم خصوصی صورت گرفته است، کتابداران باید به مسائل حفظ حریم خصوصی فراتر از تعریف سنتی توجه داشته باشند و در همه حال اطلاعات خصوصی کاربران را که مشمول قواعد و اصول حفظ حریم خصوصی کتابخانه است را حفظ کنند. ناگفته پیداست که کتابخانه‌ها به عنوان نهادهای حامی دسترسی آزاد به اطلاعات باید تلاش کنند تا اعتماد کاربران خود را کسب کنند و فراتر از ارتباطات شفاف با کاربران یک سیاست برای حفظ حریم خصوصی کاربران تنظیم کنند. نتایج پژوهش حاضر نیز اهمیت وجود بیانیه شفاف حفظ حریم خصوصی را بیان می‌کند و با توجه به نبود بیانیه حفظ حریم خصوصی برای کتابخانه‌های ایرانی، یک بیانیه اولیه و پیشنهادی برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران ارائه کرده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند تا از تمامی کسانی که در انجام این پژوهش با ما همکاری داشتند تشکر و قدردانی کنند.

تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافع از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

References

- Samuel D., Warren. & Louis D., B. (1890). The right to privacy. *Harvard Law Review*, 4(5), 193-220.
- Ansari, B. (2007). Privacy rights. *Tehran*, 10(3 and 4), 232-193.
- Aslani, H. (2005). *Information technology law*. Tehran: Mizan Publishing.
- Azevedo Cunha, M. V., & Itagiba, G. (2016). Between privacy, freedom of information and freedom of expression: Is there a right to be forgotten in Brazil? *Computer Law & Security Review*, 32, 634-641.
- Cotter, K., & Diana Sasso, M. (2016), Libraries protecting privacy on social media: Sharing without "Oversharing". *Pennsylvania Libraries: Research & Practice*, 4(2), 73-89.
- Mashhadi, A., & Mohammadlou, S. (2016) A comparative study of the concept and criteria of the right to privacy: customary and cultural approach. *Comparative Law Studies*, 20(2), 125-146.
- Mohseni, F. (2010). *Information privacy (criminal study in iran, united states and imami jurisprudence)*. Tehran: Imam Sadiq University.
- Noh, Y. (2014) Digital library user privacy: changing librarian viewpoints through education. *Library Hi Tech*, 32(2), 300-317.
- Ramsay, H. (2010). Privacies and basic needs. *Heythrop Journal*,. *University of Notre Dame, Sydney, Australia*, 51(2), 288-297.
- Seyed Saadati, F. (2013). Protection of privacy in cyberspace based on Islamic norms. *Culture Strategy*, 23.
- Shannon M. O. (2017). *Attribution-noncommercial*. Available at: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>. CC BY-NC.
- Golizadeh, A. (2017). *The realm of privacy in the Constitution of the Islamic Republic of Iran*. The Second National Conference on Law, Theology and Political Sciences, Iran Modern Education Development Center (METANA), Shiraz.

Copyrights

© 2023, by the authors. Licensee SCU, Ahvaz, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)